

KUSTÁR ZOLTÁN

Kürti László

(1931–2013)

Életútja

Kürti László 1931. augusztus 15-én, kilencgyermekes földművescsaládban született Hajdúszoboszlón. Alapfokú tanulmányait a hajdúszoboszlói református iskolában végezte, majd a Debreceni Református Kollégium nyolcosztályos gimnáziumában tanult és tett érettségi vizsgát. Ezt követően 1950-től 1955-ig a Debreceni Református Teológiai Akadémiára járt, ahol 1956-ban kitűnő eredménnyel lelkészi oklevelet szerzett.¹ Szakdolgozatát az Ószövetség tárgykörében, Ámósz könyve 3–6. fejezeteinek elemzéséből írta.²

1955–1956-ban előbb a debrecen-nagyerdei/egyetemi gyülekezetben, majd 1956–1957-ben a Debrecen-Árpád téri gyülekezetben, a későbbi tiszántúli püspök és zsinati elnök, dr. Bartha Tibor mellett végzett segédlelkészi szolgálatot, és lett annak „hűséges és odaadó munkatársa”.³ Ezt követően, 1957 és 1960 között az

¹ Lelkészi törzskönyvi lapja szerint hallgatói jogviszonyának kezdete 1950. 09. 01., vége pedig 1955. 10. 08. Az I. lelkészképesítő vizsga időpontja: 1955. október 8. (eredménye: kitűnő), a II. lelkészképesítő vizsga időpontja: 1956. október 14. (eredménye: kitűnő). Az adatokat megerősíti: Dr. Varga Zsigmond előterjesztése az ószövetségi tanszék betöltésének tárgyában, In: A Debreceni Református Theológiai Akadémia Tanári Karának 1969. november 6-án megtartott rendes ülésének jegyzőkönyve, 82. szám (Debreceni Református Hittudományi Egyetem – Rektori Hivatal, publikálatlan kézirat) (továbbiakban: Varga Zsigmond 1969).

² Ámósz könyve 3–6. fejezeteinek részletes nyelvi történeti és teológiai magyarázata. I. lelkészképesítő vizsga dolgozat, Debreceni Református Hittudományi Egyetem – Ószövetségi Tanszék, Debrecen, 1955. – publikálatlan kézirat.

³ Saját visszaemlékezései szerint a nagyerdei gyülekezetben a temetések mellett elsősorban a tanyasi szolgálatok ellátása volt az ő feladata, lásd: Életutak. Dr. Kürti Lászlóval Hajdú Éva beszélget. Európa Rádió, 2007. március 8. (A rádióriport írott változatát lásd: www.tirek.hu/data/kollegium/dokumentum/.../070318Kurti_Laszlo_.doc), a letöltés dátuma: 2014. 06. 23. (továbbiakban Életutak 2007). A dátumokat megerősíti: Varga Zsigmond 1969.

Utrechti Egyetem Teológiai Karán folytatott tanulmányokat⁴ – az újraindított Stipendium Bernardinum első ösztöndíjasaként.⁵ Itt elsősorban az Ószövetség terén képezte magát: előbb dr. A. R. Hulst ószövetségi professzor irányításával „Sofóniás könyvének történeti háttere” címmel adott le egy tanulmányt, majd ugyancsak az ő témavezetése alatt doktori kutatásokba kezdett az idegen népek elleni ószövetségi próféciaik formatörténeti vizsgálatának tárgyában.⁶ A tervezett doktori értekezés azonban végül nem született meg, Kürti László doktori fokozatot soha nem szerzett.⁷

4 Törzskönyvi lapjának adatai szerint ösztöndíja 1956. április 10-től 1960. március 31-ig tartott – ami azt jelentené, hogy az már az Árpád téri szolgálata alatt megkezdődött. Révai Új Lexikona szerint azonban ösztöndíja 1957-ben kezdődött (lásd: [n. n.]: Szócikk: Kürti László, Révai Új Lexikona. XII. kötet /Klc-Ky/, Szekszárd, 2003, 919.), és Kürti saját visszaemlékezésében ösztöndíjának kezdetét szintén 1957 áprilisára teszi, lásd: Életutak 2007. Ez utóbbi adat tökéletesen illeszkedik Kürti törzskönyvi lapjának ahhoz a dátumához, amely az Árpád téri szolgálatának végét 1957. április 1-jére teszi. Dr. Varga Zsigmond az ösztöndíj kezdetét és végét Kürti professzorrá választásának tárgyában tett írásbeli előterjesztésében 1957. április 15-ében és 1960. február 1-jében adja meg, lásd: Varga Zsigmond 1969.

5 Életutak 2007.

6 Varga Zsigmond 1969.

7 Dr. Varga Zsigmond kilenc évvel Kürti hazatérése után, 1969. november 6-án, professzorrá történő meghívását indítványozó előterjesztésében még úgy nyilatkozott, hogy „értekezését mintegy féléven belül végleges formában be tudja nyújtani” [idézet az eredeti gépelés szerint], a disszertáció lezárásának elhúzódtását pedig Kürti alaposágával (sic!) és zsinati elfoglaltságaival magyarázta. Neve előtt Kürti, a hazai tudományos gyakorlat szemből, professzorsága alatt a Drs. rövidítést használta, nyilvánvalóan a doktori cím pótlásaként.

Révai Új Lexikonának szócikke azt állítja, hogy Kürti László a Budapesti Református Theológiai Akadémián 1989-ben doktori fokozatot szerzett, ugyanígy: [n. n.]: Szócikk: Kürti László, In: Történelmi tár – Digitális História – Adatbázis. Forrás: http://www.tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=4903&catid=74%3Ak&Itemid=67&lang=hu (letöltés dátuma: 2014. 06. 23.). Az adat azonban téves, hátterében a szintén Budapesten működő *Evangelikus* Teológiai Akadémia által adományozott *díszdoktori* cím állhat, amelyet 1989. november 12-ei keltezéssel kapott. A Budapesti Református Theológiai Akadémia doktori jegyzékében – a jogutód Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának tájékoztatása szerint – Kürti László nem szerepel sem a doktorok, sem a díszdoktorok között. Kürti László eredeti törzskönyvi lapján a „Tudományos fokozat” rovat üres. Az 1994 után készített új törzskönyvi lapján azonban ebben a rovatban már az alábbi bejegyzés szerepel: „Doktori vizsga, Utrecht, 1986/03/05”. Kürti 1968. március 5-én Utrechtben valóban kapott egy latin nyelvű oklevelet. Ez azonban nem doktori oklevél, hanem csupán a doktori képzés előfeltételeként teljesített vizsgák sikeres teljesítését dokumentálja. Mivel a törzskönyvi lap bejegyzésében a hónap és a nap száma megegyezik ennek az oklevélnek a keltezésében szereplő hónap- és napszámmal, az 1986-os évszám nyilván az „1968” elgépeléseként állhatott elő.

Hollandiából Kürti Debrecenbe tért vissza, ahol 1960–1961-ben a Debrecen-nagytemplomi gyülekezetben szolgált mint segédlelkész.⁸ A hollandul, németül és angolul jól beszélő Kürti 1961-től a Református Egyetemes Konvent Külügyi Osztályának előadója,⁹ majd 1968-tól 1975-ig a Református Zsinati Iroda Tanulmányi Osztályának osztályvezetője lett.¹⁰

Kürti Lászlót 1970. január 1-jétől külügyi érdemei és a Barta Tibor iránti feltétlen lojalitása okán, és a már több mint tíz éve húzódó doktorálás sikeres lezárásának aligha őszinte reményében¹¹ nevezték ki a Debreceni Református Teológiai Akadémia Őszövetségi Tanszékének professzorává és a Debreceni Református Kollégium főigazgató-helyettesévé, majd 1972 májusától a Kollégium főigazgatójává.¹² Mindkét tisztségében a szintén őszövetséges professzort, dr. Módis Lászlót követte: teológiai tanárként kényszerű lemondásától,¹³ főigazgatóként pedig annak halálától kezdve.

8 Törzskönyvi lapjának adatai szerint 1960. április 1-jétől 1961. április 1-jéig. Visszaemlékezései szerint ezzel párhuzamosan a Debreceni Egyházmegye Esperesi Hivatalában is dolgozott, elsősorban helyettesítő lelkészként, lásd: Életutak.

9 Törzskönyvi lapjának adatai szerint 1961. április 1-jétől 1968. november 30-ig. Visszaemlékezései szerint itt mindenekelőtt a nemzetközi sajtó figyelése (mintegy 120 folyóirat és hetilap), cikkeinek magyarra fordítása, valamint a külföldi vendégek kísérése, programjainak megszervezése volt a feladata – a püspöki kar számára. Lásd: Életutak.

10 Törzskönyvi lapjának adatai szerint 1968. december 1-jétől 1975. szeptember 30-ig.

11 Előterjesztésében dr. Varga Zsigmond Kürti tudományos eredményeiként az utrecht-i konzultációs dolgozatát és egy, állítása szerint megjelenés alatt álló, de valójában soha le nem közölt cikkét tudja nevesíteni, és az akkor már 38 éves lelkészt mint a jövő reménységét az alábbi szavakkal tárja a kari tanács elé: „egyházunk theologiai irodalmának ígéretes meggazdagodásával fog jární nyilván, ha egész munkarejével erre a területre tud majd koncentrálni.” [idézet az eredeti gépelés szerint] Tudjuk, hogy ez a „konzentráció” valójában tervbe sem volt véve, hiszen Kürti a zsinati feladatait – nyilván Bartha Tiborral egyeztetve – kinevezésével nem adta fel, sőt tanárrá választásával egyező időponttól a Debreceni Református Kollégiumban főigazgatóhelyettesi kinevezést is kapott, ami arra utal, hogy Bartha Tibor őt kezdettől fogva Módis László helyére, a főigazgatói székbe is szánta. Kürti megválasztásának valódi okait dr. Varga Zsigmond a Bartha Tibor iránti „hűség” és „odaadás” megemlékezésével, illetve, röviddel a fenti idézet után, az alábbi jellemzéssel árulja el: „nagyon jól ismeri és igen reálisan ítéli meg egyházunk időszerű kérdéseit, jelenlegi theologiai helyzetét” [idézet az eredeti gépelés szerint]. Lásd Varga Zsigmond 1969.

12 Törzskönyvi lapjának adatai szerint Kürti teológiai professzor 1970. január 1-jétől 1977. október 15-ig, főigazgató-helyettes 1970. január 1-jétől 1972. április 30-ig, főigazgató pedig 1972. május 1-jétől 1977. október 15-ig volt.

13 Sokat elárul a tanszékváltás körülményeiről, hogy a Debreceni Református Teológiai Akadémia tanári karának 1969. november 6-án megtartott rendes ülésén nemcsak dr. Módis László előző nap (!) kelt lemondó levelét ismertetik, de lemondását ellenvetés nélkül el is fogadják, a következő tárgysorozati pont alatt pedig utódjaként dr. Varga Zsigmond már írásban elő is terjeszti Kürti László személyét, mire a tanács egyhangúlag lemond a pályázat kiírásáról, és meg is hívja Kürtit, lásd a nevezett ülés jegyzőkönyvének

Kürti László 1977-ben magasabb egyházi érdekek miatt hagyta el Debrecen, és lett egyidejűleg a Miskolc-Belvárosi Református Egyházközség lelkipásztora, valamint a Tiszáninneni Református Egyházkerület püspöke.¹⁴ Egyházvezetői tisztségét 1991-ig,¹⁵ lelkészi állását pedig nyugdíjba vonulásáig, 2005 nyaráig töltötte be.¹⁶ Püspökként az ő nevéhez kötődik az 1985-ben felszentelt egyházkerületi székház megépítése Miskolcon,¹⁷ valamint a Sárospataki Református Kollégium Gyűjteménye kb. 3000 folyóméter kapacitású raktárának kialakítása.¹⁸

Kürti László 1981-től 1988-ig a Református Világszövetség Európai Területi Bizottságának alelnöke, 1985 és 1991 között pedig a Keresztény Békekonferencia tagja volt. Közegyházi, illetve egyházdiplomáciai megbízatásai mellett a Hazafias Népfront tagjaként közéleti feladatokat is vállalt: 1980 és 1985 között a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tanács tagja volt, majd 1985-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2. számú egyéni választókerületében országgyűlési képviselővé választották.¹⁹ 1973-ban megkapta a Hazafias Népfront kitüntető jelvényét, 1984-ben

81. és 82. számú pontjait. Az, hogy Módis László lemondását a kar ilyen felkészülten fogadta, igazolni látszik a család és a tanítványok azon szóbeli közlését, miszerint a lemondást az egyházi főhatóság hosszas előkészületek után maga kényszerítette ki. További jellemző adalék Kürti megválasztásához és a kor egyházi viszonyaihoz, hogy miközben ugyanennek az ülésnek alig pár pontjával korábban (jegyzőkönyvileg a 78. szám alatt) a kari tanács testületileg gratulál Kustár Péternek, Módis László tanársegédjének a bázeli egyetem teológiai karán jeles eredménnyel teljesített doktori szigorlatához, neve a tanszéki utódlás összefüggésében fel sem merül, majd még az év vége – és egyben Kürti László hivatalba lépése – előtt a teológiáról (hivatalosan 1969. december 31-jével) távozni kényszerül.

14 A Debreceni Református Teológiai Akadémia tanári kara 1977. szeptember 21-én megtartott ülésének jegyzőkönyve szerint professzori állásáról, püspökké történt megválasztására tekintettel, 1977. október 1-jei hatállyal mondott le. Törzskönyvi lapjának adatai szerint professzori állása október 15-én szűnt meg, és október 16. dátummal vette kezdetét lelkészi és püspöki megbízatása is. Visszaemlékezése szerint a püspöki tisztségre elsősorban nyelvtudása és külföldi kapcsolatai miatt kapott meghívást, hogy az egyházkerület rajta keresztül a testvéregyházakkal közvetlen kapcsolatba kerülhessen, elsősorban azok „lelki és anyagi támogatásai” érdekében (lásd: *Életutak* 2007). Felismerve, hogy püspöki teendői miatt a gyülekezeti lelkészi szolgálatra nem lesz ideje, helyreállította a másodlelkészi állást: a gyakorlati lelkész munkát ettől kezdve lényegében a másodlelkész végezte (lásd *uo.*).

15 Törzskönyvi lapjának adatai szerint a püspöki tisztséget 1991. január 31-ig töltötte be.

16 Törzskönyvi lapjának adatai szerint 2005. január 1-jétől vonult nyugdíjba, majd ezt követően, fél éven át, 2005. június 30-áig gyülekezetében helyettes lelkészként tevékenykedett.

17 Ezt visszaemlékezésben is püspöki tevékenységének legfőbb eredményeként említi, lásd: *Életutak* 2007.

18 *Uo.*

19 Révai Új Lexikona, 919. Ugyanígy: *Történelmi tár – Digitális História – Adatbázis. Szócikk: Kürti László.*

pedig elnyerte a Munka Érdemrend arany fokozatát.²⁰ Az Evangélikus Teológiai Akadémia 1989-ben díszdoktorai sorába fogadta.²¹

Kürti László 1972-ben kötött házasságot Szabó Ilonával. Házasságukból két gyermek: László (1973) és Zsuzsanna (1976) született. 2013. március 2-án, nyolcvanhárom éves korában érte a halál.²²

Kürti László, a professzor

Ahogy fentebb láttuk, Kürti László 1970 és 1977 között volt a Debreceni Református Teológiai Akadémia Öszövetségi Tanszékének tanára, miközben professzorságának első öt évében továbbra is ellátta a Református Zsinati Iroda Tanulmányi Osztályának vezetői feladatait, majd 1972-től a Debreceni Református Kollégiumot immár főigazgatóként is ő irányította. Tanári időszakának rövidsége, valamint közegyházi feladatai is magyarázhatják, hogy érdemi kutatói, publikációs és iskolateremtői tevékenységet nem sikerült kifejtenie.²³

Az öszövetségi tudomány fejlődéséhez, ha szerény mértékben is, Kürti László zsinati tisztségéből adódó tudományszervezői tevékenységével járult hozzá. Ahogy fentebb említettük, 1968-tól 1975-ig a Református Zsinati Iroda Tanulmányi Osztályának vezetője volt. Ebben a minőségében 1968-tól 1973-ig ő látta el a Jubileumi Kommentárt szerkesztő Zsinati Bizottság előadói feladatait. A kommentár összeállításában nagyon sok feladat hárult rá: a szervezésen, levelezésen túl a hivatalosan felkért lektorok mellett egyfajta segédlektori feladatot is ellátott.²⁴ Ő kapott felkérést a kiadvány számára – minden bizonnyal debreceni professzori kinevezését követően – Jeremiás könyve magyarázatának megírására.²⁵ Így született meg egyetlen komolyabb tudományos közleménye, melyet 1995-ben a kommentár második, javított kiadása is megtartott.²⁶

²⁰ Forrás: Törzskönyvi lap.

²¹ A díszdoktori oklevél kelte: 1989. november 12.

²² Temetésére 2013. március 9-én, szombaton délelőtt 11 órakor került sor a miskolci Deszka templomból.

²³ Kürti Lászlónak nyomtatásban egyetlen egyetemi jegyzete maradt fenn (feltehetőleg 1970-ből), de ez a jegyzet is minden bizonnyal a még ösztöndíjas éveiben (1957–1960) megírt konzultációs dolgozat magyar (és talán átdolgozott) változata. Lásd: Sofóniás könyvének magyarázata. Irta Kürti László teológiai akadémiai professzor. Kézirat gyanánt [kiadó, hely és évszám nélkül].

²⁴ Így saját visszaemlékezéseiben, lásd: *Életutak*.

²⁵ A kommentár előszavában a főszerkesztő Bartha Tibor püspök többször is kiemeli a debreceni teológia oktatóinak és tudományos munkatársainak meghatározó szerepét a kommentár készítésében (lásd Bartha Tibor: *Előszó*. In: Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata, Budapest, 1972, 7–9, ebben: 8k.) – így a szerzők köréből Kürti, immár mint debreceni professzor, nyilván nem maradhatott ki.

²⁶ Lásd: Jeremiás könyvének magyarázata, In: Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata [átdolgozott kiadás], II. kötet, Budapest, 1995, 749–788.

Válogatott írásai

- Az újabb Ámos-kutatás néhány kérdése, ThSz ú.f. 5 (1962)/3–4, 88.
- Ökumenikus tanácskozás a magyar nyelvű Biblia ügyéről, ThSZ ú.f. 14 (1971)/1, 10–18.
- Sofóniás könyvének magyarázata. Irta Kürti László theologiai akadémiai professzor. Kézirat gyanánt [kiadó, hely és évszám nélkül: Debreceni Református Theologiai Akadémia, Debrecen, 1970?], Terjedelem: 31 oldal, Méret: 32 cm. Lelőhely: Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár, jelzet: 3-1539.
- Jeremiás könyvének magyarázata, In: Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata, Budapest, 1972, 692–731. = Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata [átdolgozott kiadás], II. kötet, Budapest, 1995, 749–788.
- Jézus – az Úr szolgája. Az Ebed Jahve prófécíák beteljesedése az Újszövetségben. A húsvét előtti lelkészértekezlet tanulmányi anyaga, RE 31 (1979)/3, 49–51.